

Prof. dr. Paulius Subačius	ORCID https://orcid.org/0000-0001-7301-9210
Nacionalizmas ir visuomeniškumas literatūroje: postkolonijinė perspektyva	Nationalism and social engagement in literature: a postcolonial perspective
<p>Meninių tekstų, visuomeninių ir kultūros leidinių bei jų autorių įvairovė sąveika su XIX a. –XX a. pradžios lietuvių tautine ir pilietine emancipacija yra nuosekliai tirta, tačiau tolesnė šių procesų raida, ypač sovietų okupacijos ir pirmaisiais atkurtos Nepriklausomybės metais, tebėra reflektuojama eseistiškai, ideologizuoti, be deramos metodologinės distancijos. Dailės, architektūros istorijos, kasdienybės kultūros ir panašūs tyrimai jau pora dešimtmečių atsiriboję nuo viktimizacinio diskurso; yra pozityvių rezultatų taikant sociologinius (pirmiausia – Pierre Bourdieu) modelius kūrėjų savimonės ir organizavimosi, leidybos, kritikos ir literatūros kanono transformacijų analizėse. Tačiau bandymai pažvelgti į tekstų teminę ir poetinę plotmes bei rašytojų laikysenas iš postkolonijinės perspektyvos vis dar itin negausūs, nors minėta teorinė prieiga, iš pradžių taikyta tik trečiojo pasaulio (de)kolonizacijai, vis labiau įsitvirtina kaip efektyvus totalitarinių režimų (uždelsto) poveikio kultūrai ir etnocentrizmo reiškinių tyrimo būdas. Literatūrologai šiuo požiūriu atsilieka nuo kitų lituanistinių kultūros studijų. Tarptautiniame kontekste nacionalizmas tam tikru metu laikytas nunykstančiu archajišku reiškiniu, tačiau jo „naujas kvėpavimas“ Vakaruose, progresinis augimas ir interferencija su religija Indijoje bei kitose itin heterogeniškoje visuomenėse, migracija skatina iš naujo apmąstyti šio idėjų komplekso išsiskleidimą kultūros (taip pat ir literatūros) formose, meninių tekstų angažuojantį ar medijuojantį vaidmenį partikuliarumo – universalumo pasaulėžiūrinėse derybose. Literatūrinio (post- ir pan-) nacionalizmo „antrosios bangos“ priežastims, regioniniams savitumams ir visuomeniniam poveikiui analizuoti kasmet skiriama keli šimtai recenzuotų publikacijų.</p>	<p>The diverse interaction between literary texts, political and cultural publications, and their authors with the Lithuanian national and civic emancipation of the 19th and early 20th centuries has been consistently researched, however, the further development of these processes, especially during the Soviet occupation and the first years of restored independence, continues to be reflected in the form of essays, ideologized and without sufficient methodological distance. Research into art, the history of architecture, everyday culture, and similar topics has distanced itself from victimization discourse for a couple of decades now; there have been encouraging results in applying sociological models (primarily those of Pierre Bourdieu) to analyze the self-awareness and organization of the artists, publishing, criticism, and transformations of the literary canon. However, attempts to look at the thematic and poetic dimensions of texts and the stances of writers from a postcolonial perspective are still extremely rare, although the aforementioned theoretical approach, initially applied only to the (de)colonization of the Third World, is increasingly establishing itself as an effective method for studying the (delayed) impact of totalitarian regimes on culture and the phenomena of ethnocentrism. In this respect, literary scholars lag behind other Lithuanian cultural studies. In the international context, nationalism was at a certain point considered a dying archaic phenomenon, but its "new breath" in the West, its progressive growth and interference with religion in India and other highly heterogeneous societies, and migration encourage us to reconsider the roots of this complex of ideas in cultural (including literary) forms and the engaging or mediating role of artistic texts in the worldview negotiations between particularity and universality. Several hundred peer-reviewed publications are devoted each year to analyzing the causes, regional characteristics, and social impact of the "second wave" of literary (post- and pan-) nationalism.</p>

